

Saamelaiskäräjien esitykset hallitusohjelmaan 2027-2031

1. Totuus- ja sovintokomission toimenpide-ehdotusten toimeenpano

Hallitus sitoutuu toimeenpanemaan saamelaisten totuus- ja sovintokomission loppuraportin toimenpide-ehdotuksia yhteistyössä Saamelaiskäräjien ja kolttien kyläkokouksen kanssa sekä edistää sovintoa saamelaisten ja Suomen valtion välillä sitoutumalla pitkäjänteiseen ja johdonmukaiseen saamelaispolitiikkaan.

2. Poronhoidon toimintaedellytysten turvaaminen

2.1. Saamelaisen poronhoidon oma laki ja hallinto

Hallitus säättää vaalikauden aikana lain saamelaisesta poronhoidosta ja perustaa sitä varten erillisen saamelaisen poronhoidon hallinnon yhteistyössä Saamelaiskäräjien kanssa.

2.2. Poronhoidon hätätukijärjestelmä

Hallitus luo poronhoidolle ennakkollisen hätätukijärjestelmän, jonka avulla turvataan poronhoidon jatkuvuus kriisitilanteissa sekä mahdollistetaan välittömät sopeutumis- ja suoja-toimet.

3. Ilmastonmuutokseen sopeutuminen

Hallitus varaa rahoituksen saamelaisten ilmastonmuutokseen sopeutumisen suunnitelman valmistelulle ja toimeenpanolle sekä sopeutumistoimille.

4. Elinkeinorahasto

Hallitus perustaa Saamelaiskäräjien hallinnoiman saamelaiselinkeinorahaston turvaamaan ja kehittämään saamelaisten perinteisiä elinkeinoja ja saamelaiskulttuurin mukaisia innovaatioita.

5. Saamelaisasioiden erityisasiantuntijuus EU-edustustossa

- Hallitus rahoittaa Saamelaiskäräjien nimeämän ja Saamelaiskäräjille vastuullisen saamelaisasioiden erityisasiantuntijan Suomen pysyvään EU-edustustoon Brysseliin varmistamaan saamelaisten näkökulman huomioimisen Suomen EU-vaikuttamisessa ja EU-kannanmuodostuksessa.
- Hallitus sitoutuu määrittelemään saamelaisia alkuperäiskansana koskevat Suomen EU-politiikan tavoitteet yhteisymmärryksessä Saamelaiskäräjien kanssa.

6. Sámi Giellagáldun lainsäädännöllisen aseman ja rahoituksen turvaaminen

Hallitus turvaa Sámi Giellagáldun aseman lailla ja pysyvällä valtion budjetista osoitetulla rahoituksella osana saamen kielten elinvoimaisuuden ja alkuperäiskansaoikeuksien edistämistä.

7. Saamelaisen kulttuurimäärärahan vahvistaminen

Hallitus korottaa saamelaista kulttuurimäärärahaa vastaamaan saamelaistaiteen ja -kulttuurin sekä saamelaisjärjestöjen todellista tarvetta.

8. Kumulatiivisten vaikutusten arvioinnin kehittäminen

Hallitus varaa rahoituksen maankäyttöhankkeista ja kaavoituksesta saamelaisten kulttuurille aiheutuvien kumulatiivisten vaikutusten arvioinnin kehittämiseen ja varmistaa kumulatiivisten vaikutusten arvioinnin vaalikauden aikana uudistettavissa maankäyttöä koskevassa lainsäädännössä. Saamelaiskulttuurin heikentämiskielto ja kumulatiivisten vaikutusten arviointi sisällytetään hallituskauden aikana uudistettavaan sektorikohtaiseen lainsäädäntöön.

9. Kalastusoikeuksien turvaaminen

Hallitus uudistaa kalastuslakia siten, että saamelaisten kalastusoikeudet turvataan. Saamelaisten oikeudet turvataan myös kalastusta koskevissa hallituskauden aikana laadittavissa tai uudistettavissa asetuksissa sekä neuvoteltavissa valtiosopimuksissa.

10. Koneellisen kullankaivun lopettaminen saamelaisten kotiseutualueella

Hallitus uudistaa kaivoslakia siten, että koneellinen kullankaivu saamelaisten kotiseutualueella lopetetaan.

11. ILO 169 -sopimuksen ratifiointi

- Hallitus ratifioi Kansainvälisen työjärjestön (ILO) yleissopimuksen nro 169 alkuperäis- ja heimokansoista ja saattaa sopimuksen voimaan.
- Hallitus laatii kansallisen toteuttamissuunnitelman yhteisymmärryksessä Saamelaiskäräjien kanssa.

12. Sosiaali- ja terveystalvelujen saatavuuden turvaaminen

- Hallitus edistää saamelaisten alkuperäiskansaoikeuksien toteutumista sosiaali- ja terveydenhuollossa turvaamalla saamenkielisten ja kulttuurinmukaisten sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen saatavuuden varmistamalla riittävän ja kannustavan rahoituksen sekä panostamalla saamenkielisen ja kulttuurisesti osaavan henkilöstön saatavuuteen.
- Hallitus edistää saamelaisten alkuperäiskansaoikeuksien toteutumista mielenterveyspalveluissa varmistamalla saamelaisen psykososiaalisen tuen yksikkö Uvjj – Uvjâ – Uvjan toiminnan jatkuvuuden valtion sosiaali- ja terveydenhuollon erityispalveluna, jolla on pysyvä rahoitus ja erillinen lainsäädäntö.

13. Saamen kielten ja saamelaisopetus koko maassa

- Hallitus sitoutuu toteuttamaan saamen kielten ja saamenkielisen opetuksen kehittämistyöryhmän esittämät toimenpiteet.
- Hallitus edistää saamelaisten alkuperäiskansaoikeuksien toteutumista turvaamalla saamelaislapsille ja -nuorille mahdollisuuden saamen kielen opiskeluun koko maassa varaamalla saamen kielten etäopetusta hyödyntävälle opetukselle pysyvä rahoitus OKM:n talousarvioon.
- Hallitus edistää saamelaisten alkuperäiskansaoikeuksien toteutumista ulottamalla rahoituslain 45 § 1 momentti koskemaan koko maata tai kotiseutualueen kuntien lisäksi suurimpia saamelaiskeskuksia, jotka järjestävät saamen kielten ja saamenkielistä opetusta lähiopetuksena.
- Hallitus luo saamelaisväestölle kohdennetun koulutustuen, jolla turvataan saamen kielen ja saamenkielisten palvelujen kannalta kriittisten osaajien kouluttautuminen työelämässä.

14. Kielellisten oikeuksien turvaaminen

14.1. Saamen kielilain uudistaminen

Hallitus uudistaa saamen kielilakia kehittämään nykytilaa ja vastaamaan saamen kielellisten oikeuksien kehittämistarpeita.

14.2. Saamen kielilain 31 §:n avustus

Hallitus korottaa saamen kielilain 31 §:n nojalla maksettavaa avustusta vastaamaan viranomaisten saamen kielilain soveltamisesta aiheutuvien kustannuksia, jotta jatkossakin saamelaisväestölle voidaan tarjota saamen kielilain mukaisia palveluita ja saamen kielet pysyvät elinvoimaisina kielinä.

14.3. Digitalisaatio

Hallitus huomioi saamelaisten kielelliset oikeudet digitalisaatiossa.

15. Saamen kielten kehittäminen

Hallitus varaa valtion talousarviossa vuosittaisen määrärahan saamen kielten suunnitelmalliseen kehittämiseen ja käyttömahdollisuuksien vahvistamiseen.

16. Varhaiskasvatuksen saatavuuden turvaaminen

- Hallitus turvaa saamenkielisen varhaiskasvatuksen saatavuuden koko maassa varmistamalla toiminnan riittävän rahoituksen.
- Hallitus vakinaistaa kulttuuri- ja kielipesätoiminnan rahoituksen ja nostaa sen pysyvästi riittävälle tasolle.
- Hallitus edistää varhaiskasvatuksen opettajan tutkinnon (KK) opetussuunnitelman muokkaamista siten, että saamelaisen pedagogiikan opintoja voi sisällyttää tutkintoon vakinaisesti.
- Hallitus edistää saamelaiseen pedagogiikkaan pohjautuvan lastenhoitajan kelpoisuuden antavan toisen asteen tutkinnon perustamista.

17. Nuorisotyön saatavuuden turvaaminen

Hallitus vakiinnuttaa saamenkielisen ja kulttuurinmukaisen nuorisotyön saamelaisten kotiseutualueen kunnissa.

18. YK:n alkuperäiskansojen oikeuksien julistuksen kansallinen toimeenpano

Suomi sitoutuu YK:n alkuperäiskansojen oikeuksien julistuksen (UNDRIP) täysimääräiseen kansalliseen toimeenpanoon. Hallitus käynnistää vaalikauden alussa valtion ja Saamelaiskäräjien yhteisen, artiklakohtaisen toimeenpanoprosessin sekä laatii kansallisen toimeenpano-ohjelman (aikataulu, vastuut, resurssit ja seuranta), kattaen keskeiset sektorit kuten maankäyttö, kieli, koulutus ja sosiaali- ja terveyspalvelut.

19. YK:n alkuperäiskansojen osallistumisoikeus

Hallitus aktiivisesti edistää YK-järjestelmässä alkuperäiskansojen osallistumisoikeuden vahvistamista siten, että alkuperäiskansojen omille edustuselimille vakiinnutetaan pysyvä ja institutionaalinen osallistumisasema (Enhanced Participation).

